

จะทำการรุกรานนั้น บุคคลที่หลงเชื่อจึงผลักดันประเทศเล็กของ
ตนให้ ขอความช่วยเหลือ มหาอำนาจประเทศใดประเทศหนึ่ง
และยอม เป็นตัวแทน ของมหาอำนาจประเทศนั้น ในการทำ
สงคราม.

— 5 —

ทางรอดของประเทศไทย

(บทความของท่านปรีดี ฯ ได้เขียนให้คณะกรรมการ
นิสิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นำลงพิมพ์
ในหนังสือที่ระลึกวันที่ 10 ธันวาคมที่คณะกรรมการตั้งกล่าว
จัดทำขึ้น)

สวัสดิ์มาลัย คณะกรรมการนิสิต คณะนิติศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผมได้รับจดหมายจากสภานิติศาสตร์ของท่าน ขอให้ผมเขียนบทความในหัวข้อเรื่อง "ทางรอดของสังคมไทย" เพื่อนำลงในหนังสือที่ระลึกซึ่งคณะของท่านจะพิมพ์เนื่องในโอกาส 10 ธันวาคม ปีนี้ เรื่องทำนองเดียวกันนี้ ผมได้กล่าวไว้ในที่ประชุมนักเรียนไทยในฝรั่งเศส, อังกฤษ, เยอรมัน ซึ่งหนังสือพิมพ์ "ประชาชาติรายวัน" ได้ลงพิมพ์ปาฐกถาซึ่งผมแสดงที่ฝรั่งเศสและ "ประชาธิปไตย" ได้ลงพิมพ์ปาฐกถาของผมซึ่งแสดงที่อังกฤษตอนหนึ่ง นอกจากนี้ได้มีผู้พิมพ์เป็นจุลสาร ฉะนั้น ผมจึงขอสนองศรัทธาท่านเพียงเขียนหัวข้อโดยสังเขป เพื่อประกอบการพิจารณาของท่านในการที่จะหาทางรอดของประเทศไทย ดังต่อไปนี้คือ

1. ก่อนที่จะพิจารณาหาทางรอดของสังคมไทยนั้น ขอให้ท่านทั้งหลายศึกษาค้นคว้าหาข้อเท็จจริงว่า สังคมไทยในปัจจุบันนี้ต้องประสบภัยอันตรายขนาดใดบ้าง ซึ่งถ้าปล่อยให้ไปตามยถากรรมไซ้ สังคมไทยที่เป็น "สังคมชาติ"(National Society) ของมวลชาวไทย ก็จะไม่รอดพ้นจากการเสื่อมแล้วจะ

สลายในที่สุด ครั้นได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องแล้ว จึงศึกษาค้นคว้าหาวิธีที่เหมาะสมแก่สภาพ, ท้องที่, กาละ ของสังคมไทยเพื่อให้สังคมชาติของเราดำรงความเป็นเอกราชสมบูรณ์ และมวลราษฎรไทยมีความสุขไปบุลย์โดยปราศจากการกดขี่เบียดเบียน ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

2. ผมขอเสนอให้ท่านคำนึงถึงภัยอันตรายที่สังคมไทยเผชิญอยู่ในปัจจุบันนี้ 4 ประการ คือ

ประการที่ 1 ภัยอันตรายจากการคุกคามเอกราชสมบูรณ์ของชาติ

การคุกคามเอกราชของชาติมีหลายแบบ อาทิ แบบที่ 1. ต่างชาติยกกองทัพรุกรานประเทศไทยโดยตรง หรือโดยได้รับความยินยอมจากผู้มีอำนาจรัฐในสังคมไทย เช่น กองทหารอเมริกันที่เข้ามาตั้งอยู่ในประเทศไทยโดยมีสิทธิพิเศษซึ่งเรียกตามภาษากฎหมายระหว่างประเทศว่า "Extra-territoriality" ซึ่งเคยแปลเป็นไทยว่า "สภาพนอกอาณาเขต" อันทำให้ชาติไทยต้องเสียอธิปไตยสมบูรณ์ อาทิ ทหารต่างชาติทำผิดในดินแดนไทยก็ไม่ต้องขึ้นศาลไทย และได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีอากรรวมทั้งภาษีศุลกากร ฯลฯ

แบบที่ 2. ต่างชาติมิได้ยกกองทหารรุกรานหรือเข้ามาตั้งอยู่ในประเทศไทยโดยตรง แต่ให้อำนาจเศรษฐกิจ, หรือการเมือง, หรือวัฒนธรรม (รวมทั้งพรรคคนคัต), อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง, ทำให้สังคมไทยต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจหรืออิทธิพลของต่างชาตินั้น ๆ

แบบที่ 3. ต่างชาติส่งจารชนเข้ามาแทรกซึมในกระทรวงทบวงกรมและสถาบันต่าง ๆ โดยให้เงินหรือประโยชน์เป็นสินจ้างในการขีตเขียนหรือโฆษณาหรือเล่ห์กลต่าง ๆ เพื่อจูงใจให้บุคคลบางส่วน ตกอยู่ใต้อำนาจหรืออิทธิพลของต่างชาตินั้น ๆ

บุคคลย่อมมีเสรีภาพที่จะอาศัยคำสอนของลัทธิใด ๆ ที่เห็นว่าเป็นสัจจะนั้น เป็นหลักในการวิเคราะห์ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นของสังคมไทย แต่จะต้องไม่มุ่งเฉพาะการต่อสู้ระหว่างชนชั้นเพียงเรื่องเกี่ยวเท่านั้น ก็จะต้องไม่ละเลยคำนึงถึงการรักษาความเป็นเอกราชสมบูรณ์ของชาติไทยให้ดำรงคงไว้ทั้งทางนิตินัยและพฤตินัย

ประการที่ 2 ภัยอันตรายจากการที่ราษฎรไทยส่วนมากถูกกดขี่เบียดเบียนทางเศรษฐกิจ

สังคมใดที่จำนวนพลเมืองส่วนข้างน้อยมีความไพบูลย์

ด้วยการกดขี่เบียดเบียนพลเมืองส่วนข้างมากที่ต้องตกทุกข์ได้ยากแสนสาหัส พลเมืองส่วนมากที่เป็นกระดูกสันหลังของประเทศนั้นก็ไม่มีสมรรถภาพพอที่จะเป็นพลังในการรักษาความเป็นเอกราชของชาติไว้ได้ สังคมนั้นก็จะเสื่อมสลายไป

ฉะนั้น ผมจึงขอให้ท่านทั้งหลายศึกษาค้นคว้าข้อเท็จจริงว่าพลเมืองประเภทใดบ้างที่เป็นฝ่ายทำการกดขี่เบียดเบียน และประเภทใดที่เป็นฝ่ายถูกกดขี่เบียดเบียน **อีกทั้งพิจารณาขนาดของการกดขี่เบียดเบียนนั้นหนักหรือเบาอย่างไร** การพิจารณาเรื่องนี้เกี่ยวกับการจำแนกบุคคลออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามฐานะและวิถีดำรงชีพ

เดิมคนไทยเรียกประเภทบุคคลที่แตกต่างกันเช่นนั้นตามมูลศัพท์บาลีสันสกฤตว่า “วรรณะ” ต่อมาเมื่อตำรายุโรปและจีนได้แพร่หลายเข้ามาในประเทศไทยก็เกิดความนิยมเรียกประเภทของบุคคลที่แตกต่างกันเช่นนั้นว่า “ชนชั้น” ซึ่งแปลคำอังกฤษ “Class” (คลาสส์) หรือภาษาจีน “เจียจี้”

ปัจจุบันนี้มีบทความมากมายที่กล่าวถึงการจำแนกชนชั้นของสังคมไทย รวมทั้งบทความที่ผมเขียนไว้ในหนังสือเรื่อง “ความเป็นอนิจจังของสังคม” และ “การวิเคราะห์สังคมสยามตามกฎธรรมชาติแห่งความขัดแย้งเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง

(สสารธรรมประติการและวิวรรตการ)” อันเป็นเรื่องที่ผมได้
แสดงไว้ในที่ประชุมของนักเรียนไทยในสหพันธรัฐเยอรมันเมื่อ
พ.ศ. 2517 ต่อมานิตยสาร “มหาราชฎูร์” ได้นำลงพิมพ์ส่วน
มากแล้วต่อไปผมจะได้ปรับปรุงพิมพ์เป็นเล่ม ขอให้ท่านทั้งหลาย
รับบทความของผู้อื่นและของผมเกี่ยวกับเรื่องจำแนกชนชั้นไว้ปะ
กอบการพิจารณา แล้ววินิจฉัยตามที่ท่านเห็นว่าตรงกับสภาพจริง
ของสังคมไทย

ผมขอให้ข้อสังเกตว่าทฤษฎีใดเป็นวิทยาศาสตร์สังคมนั้น
ก็เพราะทฤษฎีนั้นนำกฎวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมาประยุกต์แก้ความ
ขัดแย้งทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นรากฐานของสังคม และการเมืองกับ
วัฒนธรรม (รวมทั้งวรรณคดี) ซึ่งเป็นโครงสร้างเบื้องบน
ของสังคม ความขัดแย้งนี้ทำให้สังคมเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง
อย่างไม่หยุดยั้ง

ในทางชีววิทยาซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของวิทยาศาสตร์ธรรม
ชาตินั้น จำแนกพืชและสัตว์ที่มีชีวิตออกเป็น “ตระกูล”
(Family), ตระกูลหนึ่ง ๆ จำแนกออกเป็น “ประเภท” (Genus),
ประเภทหนึ่ง ๆ จำแนกเป็น “ชนิด” (Species), ชนิดหนึ่ง ๆ
จำแนกออกเป็น “ชนิดปลีกย่อย” (Sub-Species)

ถ้าเรานำวิธีจำแนกสิ่งมีชีวิตทางชีววิทยามาใช้ในการจำ
แนกบุคคลที่มีฐานะและวิถีดำรงชีพต่างกัน เราก็อาจจำแนก
บุคคลออกเป็น 2 จำพวก คือ จำพวกหนึ่งได้แก่บุคคลที่ทำการ
กตขีเบียดเบียนคนส่วนมากของสังคม อีกจำพวกหนึ่งคือคนส่วน
มากของสังคมที่ถูกกตขีเบียดเบียน

คนจำพวกหนึ่ง ๆ ก็จำแนกออกเป็น “ประเภท”
ประเภทหนึ่ง ๆ ก็จำแนกออกเป็น “ชนิด”, ชนิดหนึ่ง ๆ ก็
จำแนกออกเป็น “ชนิดปลีกย่อย”

สังคมไทยปัจจุบันเป็นประเทศที่เรียกว่า “ประเทศกำลัง
พัฒนา” (Developing Country) หมายความว่า พลังการผลิต
(Productive Forces) ซึ่งประกอบด้วยเครื่องมือการผลิต (Instru-
ments of Production) พร้อมด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ
คนที่สามารถทำและใช้สิ่งเหล่านั้น กำลังพัฒนาจากวิธีการผลิต
ศักดินาที่ตกค้างอยู่เพื่อเข้าสู่พลังการผลิตสมัยใหม่ ความสัมพันธ์
การผลิตทางเศรษฐกิจ (Relations of Economic Production)
ตามระบบศักดินายังตกค้างอยู่ และมีความสัมพันธ์ตามระบบ
เศรษฐกิจทุนนิยมที่กำลังพัฒนา ฉะนั้น การจำแนกชนชั้นของ
สังคมไทยจึงต้องพิจารณาตามความสัมพันธ์แห่งเศรษฐกิจทั้งสอง
นั้น

กล่าวโดยย่อ ชนชั้นในสังคมไทยปัจจุบันมีชนชั้นประเภท (Genus) ใหญ่ คือ ชนชั้นกรรมกร, ชนชั้นชาวนา, ชนชั้นนายทุนน้อย, ชนชั้นนายทุนกลาง, ชนชั้นเจ้าสมบัติ, (Bourgeoisie) ซึ่งเป็นนายทุนใหญ่สมัยใหม่ (Modern Capitalist Class) และมีประเภทนายทุนศักดินาที่ตกค้างอยู่

ถ้าเราตรวจอาการของสังคมเพียงประเภท ใหญ่ของชนชั้นแล้ว ก็เปรียบประจุกตรวจอวัยวะส่วนใหญ่ของร่างกายเท่านั้นซึ่งยังไม่เพียงพอ ฉะนั้น ขอให้ท่านทั้งหลายศึกษาค้นคว้า จำแนกให้ถึงชนิดและชนิดปลีกย่อย เพราะอาการแห่งความขัดแย้งกันระหว่างชนชั้นหนักเบาต่างกันตามสภาพ, ท้องที่, กาละของแต่ละสังคม เช่น

ชนชั้นประเภทชาวนา ซึ่งเป็นพลเมืองส่วนข้างมากของสังคมไทยนั้น ในฐานะประเภทชาวนาก็มีส่วนคล้ายบางสังคมอื่น แต่ถ้าท่านศึกษาค้นคว้าถึงชนิดและชนิดปลีกย่อยแล้ว ท่านจะพบว่า "มีลักษณะหลายอย่างที่แตกต่างกันกับหลายสังคม" เช่นชาวนาไทยชนิดยากจนที่ต้องเช่าที่ดินของผู้อื่นนั้นย่อมมีความขัดแย้งกับเจ้าที่ดินผู้ให้เช่าชนิดที่ขูดรีดค่าเช่า "แต่ชาวนายากจนไทยยังต้องถูกขูดรีดจากผู้ค้าข้าวเปลือกและเจ้าของโรงสีข้าว สภาพของชนชั้นชนิดชาวนาไทยยากจนจึงต่างกับสภาพของชนชั้นชนิดชาวนายากจนจีนสมัยที่ชนชั้นเจ้าที่ดินใหญ่ของจีนรวบรวม

นาจการให้เช่าที่ดิน, การค้าข้าวเปลือกและการสีข้าว, เข้าไว้ในกำมือของชน ฉะนั้น ชาวนาจีนยากจน (ก่อนปลดแอก) จึงใช้คำขวัญว่า "ต่อสู้เจ้าที่ดิน" ก็เป็นการเพียงพอแล้วที่จะต้องต่อสู้การขูดรีดเบียดเบียนทุกชนิด แต่คำขวัญนั้นยังคลุมไม่ถึงการเบียดเบียนที่ชาวนายากจนไทยได้รับจากผู้ค้าข้าว และเจ้าของโรงสีข้าว แม้ชาวเขากลางและชาวนารวยอันคับคั่งของสังคมไทย ซึ่งมีได้ค้าข้าวและไม่มีโรงสีข้าวของตนเองนั้น ก็ต้องถูกกดขี่เบียดเบียนจากนายทุนชนิดหลังนี้ด้วย" ถ้าท่านศึกษาค้นคว้าเปรียบเทียบคิดเป็นจำนวนเงิน ว่าชาวนาไทยต้องถูกเจ้าที่ดิน และนายทุนสองชนิดหลังนั้นกดขี่เบียดเบียนอย่างไรแล้ว ท่านทั้งหลายก็ย่อมจะเห็นได้ว่า ชาวนาถูกกดขี่เบียดเบียนจากนายทุนชนิดใดมากน้อยต่างกันอย่างไร

ชนชั้นประเภทกรรมกร ก็มีหลายชนิดและชนิดปลีกย่อยที่ถูกกดขี่เบียดเบียนต่างๆ กัน อาทิ ชนชั้นชนิดกรรมกรที่ภาษาอังกฤษ, เยอรมัน, เรียกทับศัพท์ฝรั่งเศส "โพรเลตารียาต" (PROLETARIAT) ซึ่งเป็นคนทำงานในอุตสาหกรรมใหญ่ก็ถูกกดขี่และมีจิตสำนึกต่างกับคนงาน ในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก

ชนชั้นประเภทนายทุนน้อย ก็ต้องจำแนกเป็นชนิดและชนิดปลีกย่อยตามสภาพของสังคมไทยโดยเฉพาะ "เราจะถือ

เป็นสูตรสำเร็จไม่ได้ว่าถ้าเป็นชนชั้นประเภทนายทุนน้อยแล้ว ก็
เป็นมิตร ของกรรมกรและชาวนากับพลเมืองไทยส่วนมาก ได้ทั้ง
หมด ขอให้ท่านทั้งหลายสอบถามความรู้สึกแท้จริงของกรรมกร
ชาวนาและพลเมืองไทยส่วนมากกว่า เขาถูกกดขี่ขูดรีดเบียดเบียน
กดโกงจากนายทุนน้อยชนิตและชนิตปลักย่อยโฉบัง แล้วขอให้
ท่านจำแนกนายทุนน้อยให้ถูกต้องตามที่กรรมกรชาวนาและพล-
เมืองไทยส่วนมากประสบ

อันที่จริงในต้นฉบับตำราวิทยาศาสตร์สังคมนั้น นายทุน
น้อยชนิตที่เป็นมิตรได้กับพลเมืองส่วนมากนั้น คือนายทุนน้อย
ชนิตที่ถูกแข่งขันจากนายทุนใหญ่ ซึ่งทำให้นายทุนน้อยชนิตนั้น
ต้องขาดทุนย่อยยับที่จะต้องตกจากฐานะนายทุนน้อยมาเป็นคน
ยากจน จึงเกิดจิตสำนึกที่จะเข้าร่วมกับกรรมกรชาวนา ส่วน
นายทุนน้อยชนิตที่ไม่ถูกนายทุนใหญ่ข่มเหงเช่นนั้น ก็จะเข้าร่วม
กับนายทุนใหญ่เพื่อแสวงหากำไรเลื่อนฐานะตนขึ้นเป็นนายทุน
กลางและนายทุนใหญ่ตามลำดับ ทั้งที่ท่านอาจสังเกตเองได้ว่า
นายทุนใหญ่ก็เริ่มมาจากเป็นนายทุนน้อยก่อน

ชนชั้นประเภทนายทุนกลาง ก็จะต้องพิจารณาจำแนก
และชนิตปลักย่อยทำนองชนชั้นประเภทนายทุนน้อย

ชนชั้นประเภทเจ้าสมบัติ ซึ่งเป็นนายทุนใหญ่สมัยใหม่
นั้นก็จำเป็นต้องจำแนกออกเป็นชนิต และชนิตปลักย่อยต่าง ๆ

“บางชนิตก็เป็นเจ้าสมบัติรักชาติประชาธิปไตย บางชนิตก็พัฒนา
ถึงขั้นเป็นนายทุนผูกขาดเป็นบรม ธานุภาพที่ทำการ กดขี่เบียด
เบียนพลเมืองส่วนข้างมากแห่งสังคมไทย บางชนิตก็เป็นสมุน
ของนายทุนผูกขาดต่างชาติที่เป็น บรมธานุภาพหรือจักรวรรดิ
นิยม”

ประกาศที่ 3 **กษัตริย์จากราที่ราษฎร ไทย ส่วนมากถูกกดขี่ทางการเมือง**

หลักทั่วไปมีว่า “ชนชั้นใดมีอำนาจเศรษฐกิจ, ชนชั้น
นั้นก็อาศัยอำนาจเศรษฐกิจช่วยยึดครองอำนาจทางการเมืองเพื่อ
ประโยชน์แห่งชนชั้นของตนและพันธมิตรของตน” ฉะนั้น “รัฐ
ธรรมนูญซึ่งเป็นแม่บทแห่งระบบการเมืองและแห่งระบบสังคม
จึงเป็นไปตามความต้องการของชนชั้นนั้น ใช้กดขี่ราษฎรส่วน
มากของสังคมให้จำต้องปฏิบัติตาม” ซึ่งเป็นผลสะท้อนกลับไปยัง
รากฐานเศรษฐกิจคือรักษาและพัฒนาอำนาจเศรษฐกิจนั้น

แต่ **ข้อยกเว้น** จากหลักทั่วไปมีอยู่ว่า “ประเภทนายทุน
ต่าง ๆ นั้นก็มีชนิตและชนิตปลักย่อยที่ได้พียงตนขึ้นสู่ระดับเข้าใจ
กฎวิวัฒนาการทั้งปวงของมนุษย์สังคม” จึงเห็นว่าอนาคตของสัง-
คมจะต้องตกอยู่ในกำมือของกรรมกร, ชาวนา, และราษฎรส่วน
มาก บุคคลชนิตและชนิตปลักย่อยแห่งชนชั้นนายทุนส่วนหนึ่ง

จึงแสดงชนชั้นเดิมของตนเพื่ออุทิศตนรับใช้ราษฎรส่วนมากของ
สังคม” โดยสถาปนารัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์

“ขอให้ท่านทั้งหลายซึ่งเป็นปัญญาชนโปรดพิจารณาว่า
ส่วนมากของท่านอยู่ในชนชั้นนายทุนชนิดใดบ้าง” เพราะเป็นที่
ทราบกันอยู่แล้วว่า “ตามระบบการศึกษาชั้นมัธยมและอุดมของ
สังคมไทยปัจจุบันนี้ กรรมกร, ชาวนายากจน และคนยากจน
ทั่วไปไม่มีเงินพอให้ลูกใช้จ่ายเล่าเรียนได้ ผู้ที่มีโอกาสเล่าเรียน
ได้ส่วนมากถึงชั้นมัธยมและอุดมนั้นก็อยู่ในชนชั้นนายทุนน้อย,
นายทุนกลาง, เจ้าสมบัติ” ดังนั้นท่านก็อาจแสดงชนชั้นเดิมของ
ท่านโดยอุทิศตนปฏิบัติเพื่อให้มีระบบการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย
สมบูรณ์ทางนิติบัญญัติและพฤตินัย

ประการที่ 4 ภัยอันตรายจากการที่ราษฎรไทยส่วนมากถูก กรอกสมองด้วยทรรศนะคติที่ไม่ใช่ประชา ธิปไตยสมบูรณ์

ท่านทั้งหลายย่อมสังเกตได้ว่า ปัจจุบันนี้มีทรรศนะคติ
หลายอย่างโฆษณาแพร่หลายมาก

ฝ่ายชนชั้นประเภทนายทุนกับลูกสมุนก็เผยแพร่ทรรศนะคติ
เพื่อจูงใจให้ราษฎรผู้บริสุทธิ์หลงเชื่อเพื่อใช้เป็นหลัคนำการปฏิบัติ
ซึ่งเป็นการสนับสนุนโดยตรงหรือโดยปริยายแก่อำนาจเศรษฐกิจ
และการเมืองของฝ่ายประเภทนายทุน

ส่วนพวกที่เรียกกันว่าก้าวหน้านั้นก็เผยแพร่ทฤษฎีซึ่งแต่
ละพวกคิดว่าชนิดหรือชนิดปลีกย่อยของตนนั้นก้าวหน้า

“ถ้าราษฎรไทยส่วนมากถูกกรอกสมองให้หลงเชื่อตาม
ทรรศนะคติที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยสมบูรณ์ไว้ ภัยอันตรายก็เกิดขึ้น
ได้แก่สังคมไทย”

ผมจึงขอให้ท่านทั้งหลายพิจารณาทรรศนะคติทุก ๆ อย่าง
แล้วพิจารณาว่า “อย่างไรเป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์ถูกต้องตาม
กฎวิทยาศาสตร์สังคมที่ประยุกต์ได้เหมาะสมแก่สภาพ, ท้องที่,
กาละ ของสังคมไทย”

3. เมื่อท่านทั้งหลายได้ศึกษาค้นคว้าข้อเท็จจริงดังกล่าว
ข้างบนนั้นแล้ว ก็ขอให้ศึกษาค้นคว้าถึงวิธีที่จะทำให้อันตราย
ต่อสังคมไทยหมดไปเป็นขั้น ๆ “ตามสภาพ, ท้องที่, กาละ ของ
สังคมไทยโดยเฉพาะ” ขอให้คำนึงถึงภาษิตโบราณที่ว่า “ขั้นต้น
ไม้ที่เดียวสุดยอดไม่มีทางสำเร็จ” ภาษิตของจีนที่เทียบได้กับ
ภาษิตไทยนั้นก็มียุ่ว่า “การเดินทางให้ถึง 1000 ก้าว ก็ต้องตั้งต้น
จาก 1 ก้าวก่อน”

ท่านทั้งหลายคงได้ทราบหรืออาจทราบว่า วิทยาศาสตร์
สังคมให้คติไว้ว่า “ราษฎรเป็นผู้สร้างประวัติศาสตร์ของตน”
และให้ถือ “มวลชนเป็นใหญ่” ดังนั้น “วิธีที่จะทำให้อันตราย

รอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ นั้น ก็ต้องสุดแท้แต่ความถนัดของ
ราษฎรส่วนมากที่ผูกชาติเขี่ยเบียนแห่งสังคมต่าง ๆ ผู้ใดที่แม้มี
ความปรารถนาดีต่อมวลชน แต่ถ้ามุ่งถึงความถนัดของ
มวลชนไซ้ริ้ ความปรารถนาดีนั้นก็เป็ความนึกคิดที่เรียกว่า
“อัตวิสัย” (Subjectivism) และ “จิตนิยม” (Idealism) คือ
การนึกเอาเองตามวิสัยและจิตของตนซึ่งมิใช่ความปรารถนาดีทาง
“ภาวะวิสัย” (Objectivism)”

ผมขอคัดความตอนหนึ่งที่ผมกล่าวไว้ในบทความที่ลง
พิมพ์ในหนังสือที่ระลึกของชาวธรรมศาสตร์ในสหราชอาณาจักร
(อังกฤษ) ประจำ พ.ศ. 2518 ดังต่อไปนี้

“ผู้ที่มีความเป็นอยู่อย่างราษฎรซึ่งต้องการปลดเปลื้อง
ความกดขี่เขี่ยเบียนยอมประสบพบเห็นว่าราษฎรในประเทศ
หนึ่ง ๆ มีความถนัดต่าง ๆ กัน ในระหว่างบุคคลที่เข้าลักษณะ
เป็นกรรมกรนั้น กรรมกรก็มีความถนัดในการทำงานต่าง ๆ
กัน ตามชนิดและชนิดปลีกย่อยของกรงาน เช่นกรรมกร
แบกหามก็ถนัดในการนั้น ส่วนกรรมกรในวิสาหกิจที่ใช้
เครื่องจักรกลสมัยใหม่ก็มีความถนัดต่างกับกรรมกรแบกหาม
ส่วนชาวนานั้นเล่าก็มีความถนัดในวิธีทำนาต่าง ๆ กัน ตาม
สภาพ, ท้องที่, กาละ เช่น ชาวนาไทยไม่ถนัดในการใช้
ปุ๋ยอุจจาระมนุษย์ แต่ชาวนาจีนมีความถนัดในการใช้ปุ๋ย

ชนิดนั้น แม้ในระหว่างชาวนาจีนด้วยกันแต่ก็ถนัดใช้ปุ๋ย
อุจจาระมนุษย์ต่างกันตามท้องที่ เช่น ชาวนาจีนบริเวณใกล้
กรุงปักกิ่ง ซึ่งผมเคยสังเกตการณ์หลายปีนั้น ก็เห็นว่าเขา
ถนัดใช้ปุ๋ยอุจจาระมนุษย์ที่ตากหรือผึ่งให้แห้งก่อน ส่วน
ชาวนาและชาวสวนผักบริเวณกวางตุ้ง ถนัดใช้อุจจาระสด
โดยเขาไม่มีความรังเกียจ”

“ขอให้ท่านพิจารณาถึงวิธีรับประทานอาหารว่า คน
ในชาติหนึ่งถนัดวิธีต่างกับอีกชาติหนึ่งตามสภาพและท้องที่
เช่น ราษฎรไทยส่วนมาก (นอกจากคนสมัยใหม่) ถนัด
ใช้มือเปิบข้าวที่รับประทานผักจิ้มน้ำพริก ถ้าใช้ตะเกียบรับ
ประทานอาหารไทยแท้ก็ไม่ถนัด คนไทยสมัยใหม่ที่ใช้ช้อน
ส้อมนั้นก็ต้องมีผู้หันผักให้พอดีคำก่อน คนฝรั่งเสถถนัดใช้
ส้อมกับมีดในการรับประทานอาหาร และถนัดใช้ส้อมเป็น
พิเศษ ถ้ารับประทานปลาที่ใช้ส้อมอย่างเดียว โดยเอามือ
ขวาจับส้อม เอามือซ้ายถือขนมปังชิ้นหนึ่งคุนปลาให้เข้าส้อม
แต่คนอังกฤษถนัดใช้มีดปลาที่ทำเฉพาะกับส้อม ะลว”

“ฉันใดก็ตี วิธีที่จะเข้าสู่การปฏิวัติั้นตามความหมายว่า
ทุก ๆ แนวทางก็อุสรภาพนั้นก็ต้องสุดแท้แต่ความถนัดของ
บุคคล การที่ผู้ใดอ้างว่าต้องทำตามวิธีที่ผู้อ้างต้องการจึงจะ

เป็นวิธีอภิวัดนั้น ก็เป็นเรื่องที่เรียกว่าคิดตาม “อัตวิสัย” และ “จิตนิยม” คือคิดตามใจตนเองโดยไม่มองถึงความถนัดของแต่ละบุคคล ยิ่งผู้อ้างเองก็ไม่ถนัดในวิธีที่ชักชวนให้ผู้อื่นทำแล้ว ก็ยังเป็นการพูดโดยไม่รับผิดชอบ ซึ่งเป็น การเรียกร้องให้คนอื่นทำตามวิธีที่ตนเองก็ไม่ถนัด”

ตามที่สาราณียกรปรารภไว้ในจดหมายถึงผมว่า ผู้นำ ชาวนาในชนบทถูกลอบสังหารไปแล้วหลายสิบศพโดยรัฐบาลไม่ สามารถติดตามคนร้ายได้เลยนั้น ผมขอแสดงความเห็นใจเป็น อันมากแก่ครอบครัวและญาติมิตรของผู้นำชาวนาที่ถูกทำลายชีวิต ผมขอให้ท่านทั้งหลายพิจารณา “กฎธรรมชาติแห่งความขัดแย้ง” ซึ่งผมเห็นว่า เป็นเรื่องของ “ประติการ” คือ เมื่อมีการ “กระทำ” ก็ต้องมีฝ่ายตรงข้าม “โต้การกระทำ” มิใช่เป็นเรื่องของ “วิธีวิภาษ” ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายว่า “พูดแตกต่าง, พูดแย้ง (ส. วิ+ภาย)” ท่านก็ย่อม เห็นได้ว่าฝ่ายตรงข้ามกับกลุ่มนำชาวนานั้นมิได้ใช้วิธีวิภาษ หาก ใช้การกระทำโต้แย้งตามกฎประติการอย่างจริงจัง ผมหวังว่าก่อน ที่ผู้ปฏิบัติงานลงมือกระทำนั้น กลุ่มนำก็คงเตรียมการไว้ล่วงหน้า แล้วว่าเมื่อลงมือกระทำการใดนั้น ฝ่ายตรงข้ามต้อง “โต้การกระทำ” และกลุ่มนำจะใช้วิธีใดที่จะ “ตอบโต้การกระทำ” ให้ ได้ผลนั้นท่านทั้งหลายควรศึกษา”

ผมขอเสนอให้ท่านทั้งหลายคิดไว้ด้วยว่า “การหาทางรอดของสังคมไทยนั้น มวลชนย่อมต้องการทราบมิเพียงแต่คำนำ ทำลาย เพราะเพียงแต่คำนำนี้ยังมีใช้ทางรอดของสังคมไทย หาก มวลชนต้องการทราบถึงคำนำก่อสร้างที่มวลชนจะเห็น ได้เป็นรูป ธรรมอย่างชัดเจนประกอบด้วย”

ตัวอย่างในหลายประเทศที่ขบวนการหาทางรอดของสังคมนั้นคิดแต่คำนำทำลาย โดยไม่มีแผนการก่อสร้างไว้ล่วงหน้าก็ เป็นเหตุให้เศรษฐกิจที่ทรุดอยู่แล้วต้องทรุดหนักลงอีก เช่น สภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ในประเทศฝรั่งเศสเนื่องจากการอภิวัดนั้น ค.ศ. 1789 คือ “บัตร์แทนเงินตรา” ซึ่งเรียกว่า “อัสซีญยาด์” หรืออีกนัยหนึ่ง “ธนบัตร” นั้น ได้ลดค่าลงมาก แต่รัฐบาลที่ได้ อำนาจรัฐต่อมานั้นมิได้มีแผนการเศรษฐกิจไว้ล่วงหน้า และเมื่อ เก็บภาษีอากรได้ไม่พอใช้จ่ายก็ใช้วิธีออกธนบัตรแทนเงินตราจน เหลือล้น ค่าของบัตรนั้นก็ลดลงเรื่อย ๆ จนเกือบถึงศูนย์ กรรมกรฝรั่งเศสก็เบื่อหน่ายเพราะตนได้รับค่าจ้างเป็นบัตรที่เกือบ ไม่มีค่า ชาวนาและพลเมืองส่วนข้างมากที่ยากจนหรือมีทุนน้อยก็ ไม่พอใจผู้ครองอำนาจรัฐใหม่ จึงเป็นเหตุหนึ่งที่นายพลนโปเลียน โบนาปาร์ต ทำรัฐประหารล้มระบบสาธารณรัฐแล้วตั้งธนาคาร แห่งประเทศฝรั่งเศสขึ้นแล้วใช้เงินตราใหม่และรักษาเสถียรภาพ เงินตราไว้ได้

ตัวอย่างของประเทศอื่น ๆ ก็มีมาก จึงขอให้ท่านทั้งหลายศึกษาหาความรู้ในเรื่องนี้ด้วย

4. ขอบคุณท่านทั้งหลายที่ระลึกถึงวันที่ 10 ธันวาคม อันเป็นวันที่รัฐธรรมนูญฉบับแรกใช้มาเป็นเวลา 14 ปี ซึ่งยืนยาวที่สุดในประวัติรัฐธรรมนูญสยามที่มีมา

การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินชั่วคราวฉบับ 27 มิถุนายน 2475 และฉบับ 10 ธันวาคมนั้น คณะราษฎรย่อมมีความผิดพลาดหลายประการ ซึ่งท่านทั้งหลายควรศึกษาเพื่อไม่ผิดพลาดซ้ำอีก ขอให้ท่านรับฟังความเห็นทุกๆ กลุ่มที่ขัดแย้งตั้งแต่ต้นมาจนถึงทุกวันนี้ เพราะเป็นประโยชน์ที่ท่านจะพิจารณาความเห็นของกลุ่มนั้น ๆ ที่ได้พิจารณาสภาพของสยามสมัยนั้นอย่างไรบ้าง

แต่คณะราษฎรเห็นว่า สมัยนั้นสยามตกอยู่ในวงล้อมของจักรวรรดินิยมอังกฤษกับฝรั่งเศส ท่านที่ศึกษาประวัติศาสตร์แม่เมืองต้น ๆ จากผู้จำความได้ก็คงทราบจากหลายคนว่า ใน ค.ศ. 1896 จักรวรรดินิยมทั้งสองทำความตกลงกันว่า ยินยอมให้สยามเป็นเอกราชเพื่อเป็น “ประเทศกันชน” (Buffer State) ระหว่าง

อาณานิคมของสองประเทศในแหลมอินโดจีน โดยเขาขมวดไว้ว่า ข้อตกลงนั้น ไม่ตัดสิทธิที่สองประเทศจะยกกองกำลังมายึดเอาสยามไปแบ่งเป็นอาณานิคมของแต่ละประเทศนั้นได้ ถ้าท่านทั้งหลายทราบสภาพของสยามเช่นนั้นแล้ว ก็ขอให้ลองคิดว่าถ้าคณะราษฎรใช้วิธีจัดตั้งมวลชนไทยสมัยนั้น ให้กว้างใหญ่ไพศาล ประกอบเป็นกองทัพใหญ่ยกมารบกับฝ่ายรัฐบาล จักรวรรดินิยมอังกฤษกับฝรั่งเศสสมัยนั้นจะแทรกแซงได้หรือไม่ และถ้ามีการแทรกแซงขึ้นแล้ว สังคมไทยที่แม้มีเพียงเอกราชทางนิตินัย จะคงฐานะเช่นนั้นต่อไปได้หรือจะสูญเสียเอกราชทั้งทางนิตินัยและพฤตินัยคณะราษฎรใช้วิธียึดอำนาจโดยฉับพลันที่เรียกว่า “กบฏเดตาต์” ซึ่งมีผู้แปลว่า “รัฐประหาร” อันเป็นการกระทำชุดเดียว ประกอบด้วยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงพระปรีชาญาณว่าถ้ารับสั่งให้ทหารหัวเมืองที่ยังคงจงรักภักดีต่อพระองค์ยกกำลังมาสู้กับฝ่ายคณะราษฎรแล้ว การต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธก็จะยืดเยื้อซึ่งจะเป็นเหตุให้อังกฤษกับฝรั่งเศสส่งกองทัพมาแทรกแซงพระองค์ทรงมีพระทัยเห็นแก่ความเป็นเอกราชของชาติ จึงพระราชทานระบบราชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญดังที่คณะราษฎรขอพระราชทาน

อย่างไรก็ตาม การกระทำของคณะราษฎรโดยวิธีนั้นมิ
ได้ทำให้เศรษฐกิจที่เสื่อมโทรมอยู่แล้วนั้นทรุดหนักลง หากได้
ทำนุบำรุงให้ดีขึ้นเท่าที่จะทำได้ตามสภาพสมัยนั้น โดยเฉพาะได้
รักษาเสถียรภาพของเงินบาท ซึ่งไม่ทำให้กรรมกรได้เงินตราที่
เสื่อมค่าเป็นค่าแรง และชาวนาขายพืชผลตามเงินตราที่มี
เสถียรภาพ

ในที่สุดนี้ ขอส่งความปรารถนาดีมายังท่านและนิสิต
ทุกคน

ปรีดี พนมยงค์

ภาคผนวก

บทความเรื่อง

วิธีพิจารณาทางรอดของสังคมไทย

ในจดหมายถึงคณะกรรมการนิสิตฯ ผมได้กล่าวถึง
ประเภท “นายทุนศักดินาที่ตกค้างอยู่” โดยมีใจจำแนกถึงชนิก
และชนิตปลีกย่อยของนายทุนประเภทนี้ เพราะผมได้กล่าวถึงแล้ว
ใน “หนังสือว่าด้วยความเป็นอนิจจังของสังคม” และในบทความ
ที่ผมเขียนขึ้นเพิ่มเติมต่อจาก “ปาฐกถาที่ตำบลโอบอร์ไรซ์เบิร์ก